

Editörden...

Sevgili Okurlarımız,

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nin 2021 yılının üçüncü sayısı olan Eylül, 22. Cilt, 3. Sayısı ile yeniden karşınızdayız. Her zaman olduğu gibi, öncelikle dergimize katkı sağlayan yazarlarımıza, hakemlerimize, okurlarımıza, Akademik Danışma Kurulumuza ve Editörler Kurulumuza sizlerin huzurunda teşekkür ediyorum. Editörler Kurulu olarak dergimizi niceliksel ve niteliksel olarak daha üst seviyelere taşımak için yoğun çaba sarf ettiğimizi sizlere bildirmek isterim.

Bu sayımızda yer alan makaleleri tanıtmaya geçmeden önce sizleri dergimize ilişkin önemli gelişmelerden haberdar etmek isterim. Dergimizin zamanında çıkabilmesini sağlamak, yazarlarımızın zaman açısından mağduriyet yaşamalarını önleyebilmek ve editöryal okuma süreçlerini hızlandırmak amacıyla Editörler Kurulumuza yeni arkadaşlarımızın katılması kararını aldık. "Editör Yardımcılığı" görevini yürütmek üzere "Yazım ve Dil Editörü" olarak görev almaya başlayan ve Teknik Sorumlu olarak ekibimizde yer alan arkadaşlarımızdan Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nden *Dr. Öğr. Üyesi Hatice AKÇAKAYA*, "Ölçme ve Değerlendirme Editörlüğü" için aramıza katılan Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nden *Dr. Öğr. Üyesi Asiye Şengül AVŞAR*, Sakarya Üniversitesi'nden *Arş. Gör. Dr. Levent ERTUNA* ve Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nden *Arş. Gör. Dr. İbrahim UYSAL*'a ve "Teknik sorumlu" olarak aramıza katılan Düzce Üniversitesi'nden *Arş. Gör. Duygu MÜLKÜT*, Anadolu Üniversitesi'nden *Arş. Gör. Esra GENÇ*, Gazi Üniversitesi'nden *Arş. Gör. Merve ÖZDEMİR KILIÇ* ve *Arş. Gör. Hatice Cansu BİLGİÇ* ile Ordu Üniversitesi'nden *Arş. Gör. Nagihan BAŞ*'a hoş geldiniz diyerek çalışmalarında başarılar diliyorum. Bu süreçte Dergimizde yayınlanan makalelerin nicelik ve niteliğinin artırılmasına sağlayacakları katkı ve özverili çalışmaları için şimdiden kendilerine çok teşekkür ediyorum. Ayrıca bu sayımızdan itibaren Editör Yardımcısı görevini yürüten ve Ölçme ve Değerlendirme Editörü olarak yer aldığı ekibimizden ayrılan *Öğr. Gör. Dr. Özge ALTUNTAŞ* ile *Arş. Gör. Dr. Fatma KIZILTOPRAK* ile Teknik Sorumlu olarak görev ekibimizden ayrılan *Arş. Gör. Dr. Uğur YASSIBAŞ*'a dergimize yaptıkları katkıları ve özverili çalışmaları için sizlerin huzurunda çok teşekkür ediyorum ve bundan sonraki çalışmalarında başarılar diliyorum.

Dergimizin bu sayısında da sekiz araştırma ve iki derleme makalesi yer almaktadır. Bu çalışmaları kısaca sizlerle paylaşmak istiyorum. Bu sayımızda yayımlanan ilk araştırma makalesi *Hale ÇOTUK* ve *Selda ÖZDEMİR* tarafından yürütülen "Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Çocuklar ile Gören Çocukların Duygu İfadelerine Verdikleri Tepkilerinin Karşılaştırılması" adlı çalışmadır. Bu çalışmada görme yetersizliği olan ve gören çocukların oyun sırasında akranı sergilediği mutlu ve üzgün duygu ifadelerine verdikleri tepkiler karşılaştırılarak incelenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını 4-6 yaş aralığında 20 görme yetersizliği olan çocuk (10 az gören, 10 ağır görme yetersizliğinden etkilenen) ve 20 gören çocuk oluşturmuştur. Araştırma kapsamında, mutlu ve üzgün duygu durum bağlamları oluşturularak akranların mutlu ve üzgün duygu ifadelerini yansıtmaları sağlanmıştır. Akranının sergilediği duygu ifadelerine yönelik görme yetersizliği olan ve gören çocukların verdikleri duygu tepkileri gözlemlenmiştir. Araştırmada, katılımcı çocukların mutlu ve üzgün duygu ifadeleri tepkileri Görmezden Gelme, Fiziksel Yakınlık, Uyumlu Tepki, Dikkati Dağıtma, Tepki Vermeden Dikkatini Yönelme, Uyumsuz Tepki ve Fiziksel Heyecan Tepkisi kategorilerinde kodlanmıştır. Araştırmanın bulguları, görme yetersizliği olan çocuklar ile gören çocukların duygu ifadelerine verdikleri tepkiler arasında farklılıklar olduğunu göstermiştir. Bulgular görme yetersizliği olan çocukların duygu durumlarında gören akranlarına oranla daha fazla görmezden gelme davranışları sergilediklerini göstermiştir. Araştırmanın sonuçları tartışılarak ileri araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Faris ALGAHTANI tarafından yürütülen ikinci çalışma "Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Gelişim Algılarının İncelenmesi" adını taşımaktadır. Araştırmada Suudi Arabistan'da özel eğitim öğretmenlerinin mesleki gelişimlerinin desteklenmesi için gereksinimleri ve gerçekleştirilen uygulamalar öğretmenlerin görüşlerine göre incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş 9 özel eğitim öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgular tematik analizle çözümlenmiştir. Katılımcıların çoğu, özellikle idari görevleri içeren iş yükü konusunda yaşadıkları hayal kırıklıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcılar özel eğitime özgü alanlarda mesleki gelişim ihtiyaçlarını, özellikle bireyselleştirilmiş Eğitim Planlarını içeren tüm sürecin daha etkili yönetimi konusunu açıkça ifade etmişlerdir. Özellikle, öğretimi daha nitelikli hale getirmenin ve sınıf durumlarına göre öğrenci kazanımlarını iyileştirmenin yollarını aramışlardır. Öğretmenler ihtiyaçlarının karşılanması için mentörlük ve çevrimiçi kaynaklara erişim istediklerini ifade etmişlerdir. Bu durumun bir ya da daha fazla dijital platforma erişim sayesinde karşılanabilecek bir ihtiyaç olarak deneyimli ve bilgi sahibi pek çok öğretmenin mentör olarak rol oynamasını gerektirdiği öne sürülmüştür.

"Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Matematik Öğrenme Sürecine İlişkin Veli Deneyimleri: Bir Durum Çalışması" adlı üçüncü araştırma makalesi *Özlem DOĞAN-TEMUR* ve *Nurdan KORKMAZ* tarafından kaleme alınmıştır. Bu çalışmada özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin velilerinin matematik eğitimi süreci hakkındaki deneyimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin matematik

öğrenme sürecine ilişkin veli deneyimlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın deseni nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasıdır. Bu amaç doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Araştırmada ölçüt örnekleme modeli benimsenmiştir. Araştırmanın örneklemini ilkökul 1-4. sınıf ve hafif düzey öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler içerik analizi yapılarak analiz edilmiştir. Araştırmada velilerin kendilerini birçok alanda yetersiz gördükleri, özel eğitime başladıktan sonra çocuklarının özgüvenlerinin yerine geldiği, matematiğe karşı tutumlarının olumlu yöne evirildiği, çocuklarının işlem becerilerinde de olumlu biçimde etkiler hissettikleri, çocuklarını en çok bellek becerileri ve hatırda tutma üzerinde desteklemeye çalıştıkları gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın sonunda velilerin çocuklarının matematik eğitimi sürecinde bazı sıkıntılar yaşadıkları, tanı alma süreci hakkında önemli deneyimlere sahip oldukları, öğretmenin matematik eğitimi sürecinde olumlu ve olumsuz olmak üzere etkili olduğu görülmüştür.

Dördüncü araştırma makalesi *Seda KARAKAŞOĞLU* ve *Selda ÖZDEMİR* tarafından yürütülen “*Görme Yetersizliği Olan ve Gören Çocukların Gelişimsel Oyun Seviyeleri İle Zihin Kuramının Karşılaştırmalı İncelenmesi*” adlı çalışmadır. Bu çalışmada okul öncesi dönemde görme yetersizliği olan ve gören çocukların gelişimsel oyun seviyeleri ile Zihin Kuramı becerileri arasındaki ilişkinin karşılaştırılarak incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 48-72 ay aralığında olan görme yetersizliği olan 30 çocuk ve aynı ay diliminde olan gören 30 çocuk oluşturmuştur. Katılımcı çocuklar dil ve bilişsel gelişim düzeylerinde de eşleştirilmişlerdir. Araştırmada nedensel karşılaştırma deseni kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Gelişimsel Oyun Değerlendirmesi aracılığıyla katılımcı çocukların oyun seviyeleri incelenmiş ve Zihin Kuramı Birinci Derece Yanlış Kanı Atfı görevleri uygulanmıştır. Araştırma bulguları görme yetersizliği olan ve gören çocukların gelişimsel oyun seviyelerinde iki grup arasında anlamlı farklılıkların olduğunu göstermiştir. Ek olarak araştırmanın bulguları görme yetersizliği olan ve gören çocukların Yanlış Kanı Atfı ve Gelişimsel Oyun Değerlendirmesi puanları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular görme becerileri, oyun ve zihin kuramı gelişimini anlama açısından önemli bulunmuştur. Araştırma bulguları tartışılmış ve ileri araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Ufuk ÖZKUBAT ve *Emine Rüya ÖZMEN* tarafından kaleme alınan beşinci araştırma makalesi “*Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler ile Düşük ve Ortalama Başarılı Öğrencilerin Matematik Problemi Çözerken Kullandıkları Bilişsel ve Üstbilişsel Stratejilerinin Belirlenmesi*” adını taşımaktadır. Bu çalışmada altıncı sınıfa devam eden öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ile düşük ve ortalama başarılı öğrencilerin matematik problemi çözerken kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejilerin karşılaştırılması ve belirtilen stratejiler arasındaki farklılığın incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya, kaynaştırma ortamında bulunan ve altıncı sınıfa devam eden 50 öğrenme güçlüğü, 50 düşük başarılı ve 50 ortalama başarılı olmak üzere toplam 150 öğrenci katılmıştır. Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ile düşük ve ortalama başarılı öğrencilerin kullandıkları bilişsel ve üstbilişsel stratejileri belirlemek amacıyla Sesli Düşünme Protokolleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, ‘R Programlama Dili’ kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin farklı zorluk düzeyinde matematik problemleri çözerken düşük ve ortalama başarılı olan akranlarından daha az bilişsel ve üstbilişsel strateji kullandıkları bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları ilgili alanyazın ve teorik görüşler çerçevesinde tartışılmış, öğretmenlere uygulamaya ve alanda çalışan araştırmacılara da ileride yapılacak araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Altıncı araştırma makalesi olan “*Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminin Maliyet Açısından İncelenmesi*” adlı çalışma *Figen ÇAM-TOSUN* ve *Sema TAN* tarafından kaleme alınmıştır. Bu çalışmada özel yetenekli ve tipik gelişim gösteren çocukların eğitimleri için ebeveynlerin yaptığı harcamaların türü, maliyeti ve özel yetenekli çocuklarının finansal talepleri hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma modellerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Veriler özel yetenekli tanısı konmuş ve tipik gelişim gösteren çocuğu olan 20 ebeveynden yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Çalışmada veri analizinde betimsel istatistik ve içerik analizi tercih edilmiştir. Bulgulara göre okul içi kategorisinde ebeveynlerin hem özel yetenekli hem de tipik gelişim gösteren çocukları için en çok harcamayı okul malzemeleri alanında yaptıkları belirlenmiştir. Okul dışı harcamalarda ise özel yetenekli çocuklar için en çok kitaplar, filmler ve zekâ oyunlarında harcama yapılırken tipik gelişim gösteren çocuklar için geziler ve filmler alanında harcama yapmışlardır. Çalışmada, ebeveynlerin finansal koşulları nedeniyle özel yetenekli çocuklarının gelişimini tam olarak destekleyemedikleri ortaya konulmuştur. Ayrıca, ebeveynlerin okullarda sağlanan fırsatların özel yetenekli çocuklarının kendi potansiyellerini fark etmeleri ve gerçekleştirmelerine yardımcı olmak için yeterli olmadığını düşündükleri görülmüştür. Araştırmada özel yetenekli çocukların potansiyellerini gerçekleştirmek için daha fazla malzeme, kaynak, rehber ve tesislerle zenginleştirilmiş ortamlara ihtiyaç duydukları sonucuna varılmıştır.

“*Görme Engelli Bireylerin Matematik Eğitiminde İhtiyaçları ve Sorunları: Cebir Kavramları Bağlamında*” adlı yedinci araştırma makalesi *Fatma Nur AKTAŞ* ve *Ziya ARGÜN* tarafından kaleme alınmıştır. Araştırmada görme engelli bireylerin matematik öğrenme ve öğretme süreçlerindeki ihtiyaçlarının ve sorunlarının cebirsel kavramlar bağlamında tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, iç içe geçmiş çoklu durum çalışması

deseninde tasarlanmıştır. Oniki katılımcı amaçlı örnekleme metodlarından ölçüt örnekleme, maksimum çeşitlilik ve kartopu örnekleme metodları ile belirlenmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve video kaydı ile elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Görme engelli bireylerin matematik eğitimi uygulamalarındaki ihtiyaçlarına ve sorunlarına ilişkin bulgular; destek ve/veya bireyselleştirilmiş eğitim ihtiyacı, destek eğitim araçlarına ilişkin ihtiyaçlar, matematiğin doğasından kaynaklanan sorunlar, duyuşsal faktörler ve sınavlarda yaşanan sorunlar temaları altında toplanmıştır. Elde edilen ihtiyaçların ve sorunların birbirini tetikleyen ilişkisel bir örüntü oluşturduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, elde edilen temaların birbiriyle neden-sonuç ilişkisine dayalı tetikleyici faktörler olduğu ileri sürülmüştür. Sonuçlar matematik eğitimi özelinde ele alınmasına rağmen, büyük çerçevede destek eğitim uygulamalarını ve araçlarını kapsayan ihtiyaçlar elde edilmiştir. Belirlenen temaların her birinin matematik eğitimde çözüm bekleyen bir problem olarak ele alınması gerektiği ileri sürülmüştür. Ayrıca, görme engelli bireylerin değişken, bilinmeyen, denklem ve çözümlü, eşitlik, eşitsizlik, fonksiyon kavramlarına dair yanlışlarının ve kavram bilgisinde eksikliklerin olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre eğitim uygulamalarını geliştirecek kavram odaklı araştırmalara ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.

Bu sayımızda yer alan son araştırma makalesi olan “*Özel Yetenekli Öğrencilerin Atık Yönetimi Temalı Doğa Eğitimine Katılma Nedenleri ve Eğitim Sonrası Görüşleri*” adlı çalışma Özge CEYLAN ve Zeynep ASLAN tarafından yürütülmüştür. TÜBİTAK’ın desteklediği bu çalışmada, özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan atık yönetimi temalı doğa eğitimine öğrencilerin katılma nedenleri ve sonrasında görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasıyla yürütülen araştırmanın çalışma grubu, İstanbul ilindeki BİLSEM’lere kayıtlı 29 özel yetenekli 5. sınıftan 6. sınıfa geçmiş öğrencilerdir. 2019 yılı haziran ayında 5 gün süren projeye dair öğrencilerin görüşleri, içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan başvuru formu ve proje değerlendirme formu ile katılımcı günlükleri aracılığıyla toplanmıştır. Bulgular öğrencilerin çoğunlukla projeye bilgi edinmek, çeşitli becerilerini geliştirmek ve doğaya olan sevgileri sebebiyle katıldıklarını göstermiştir. Projeye katılırken atıklar ile ilgili bilgi düzeylerinin ise temel ve orta düzey olduğu görülmüştür. Ayrıca projeye yönelik olumlu görüşleri olduğu, atık yönetimi konusunda üst düzey bilgi edindikleri, düşünme becerilerini geliştirdikleri, sosyal ve duygusal doyuma ulaştıkları, çevre farkındalığı kazandıkları ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, özel yetenekli öğrencilerin istek, ilgi ve merakları doğrultusunda katıldıkları atık yönetimi temalı doğa eğitiminin onların üst düzey bilgi edinmelerine, düşünme becerilerini geliştirmelerine, sosyal ve duygusal olarak doyuma ulaştıklarına, çevreye yönelik farkındalık kazanmalarına katkısı olduğu görülmüştür. Özel yetenekli öğrencilerin çevre eğitimi ihtiyaçlarının yeterli düzeyde karşılanması amacıyla çevre sorunlarını temel alan zenginleştirilmiş ya da farklılaştırılmış etkinlikler ve programların hazırlanabileceği öne sürülmüştür.

Çiğdem TIKIROĞLU ve Arzu ÖZEN tarafından kaleme alınan “*Erken Çocukluk Dönemindeki Kaynaştırma Uygulamalarında Sosyal Etkileşimin Geliştirilmesine Yönelik Akran Aracılı Müdahaleler*” adlı çalışma bu sayımızda yayınlanan ilk derleme makalesidir. Bu çalışmada erken çocukluk dönemindeki kaynaştırma uygulamalarında tipik gelişen çocuklarla otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar arasındaki sosyal etkileşimi geliştirmeye yönelik müdahaleler arasında ön plana çıkan akran aracılı müdahalelerle ilgili genel bir bilgi sunulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, öncelikle akran aracılı müdahalelerin amaçları, temel özellikleri, Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocuklara, tipik gelişen akranlara, erken çocukluk eğitim ortamlarına katkıları ve sınırlılıklarından söz edilmiştir. Ayrıca bu müdahalelerin sınıflandırılması ve erken çocukluk dönemindeki çocuklarda uygulanma süreci açıklanmıştır. Ardından son yıllarda alanyazında kullanımı ön plana çıkan Akran Aracılı Doğal Gelişimsel Davranışsal Müdahalelerle ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Son olarak konuyla ilgili ileri araştırmalara ve erken çocuklukta kaynaştırma uygulamalarına yönelik öneriler sunulmuştur.

Bu sayımızda yer alan ikinci ve son derleme çalışması Mehmet BIÇAKÇI ve Mustafa BALOĞLU tarafından kaleme alınan “*Üstün Zekâlılarda Beklenmedik Düşük Başarı (BDB): Özellikler, Etkin Faktörler ve Müdahale*” adlı çalışmadır. Bu çalışmada üstün zekâlılarda BDB’yi ele alarak, kavramla ilişkili tanımları, ölçütleri ve güncel araştırmaları incelemek amaçlanmıştır. Araştırma, konu hakkında sistematik bir literatür taraması sonrası hazırlanan bir derleme olarak planlanmıştır. BDB’ye etki eden faktörler arasında, ailevi (ev-içi), kişisel ve okul ile ilgili faktörler ana etkenler olarak öne çıktığı görülmüştür. Literatürde BDB’ye yönelik müdahalelerde, mentörlük, aile danışmanlığı ve öğretmen desteği gibi uygulamaların öne çıktığı belirlenmiştir. Bu çalışma sonucunda BDB’ye yönelik müdahale araştırmalarına önem verilmesi, birey hakkında farklı bilgi kaynaklarına başvurarak, karma yöntemlerle ve bireyi bütüncül olarak ele alan araştırmalara olan ihtiyaç ulaşılan göstergeler olarak ortaya çıkmıştır.

Sevgili okurlarımız, Dergimizin zamanında çıkması ve niteliğinin artırılması için yoğun çaba harcayan Editörler Kurulunda yer alan çalışma arkadaşlarıma sizlerin huzurunda bir kez daha teşekkür ediyorum. Siz değerli okurlarımıza, yazarlarımıza ve hakemlerimize destekleriniz ve katkılarınız için tekrar teşekkür ediyorum ve süreçteki desteklerinizi ve katkılarınızı sürdürmenizi rica ederek saygılarımı sunuyorum. 2021 yılının Aralık ayında yayınlanacak olan dördüncü sayımızda tekrar buluşmayı diliyorum...

Prof. Dr. Hatice BAKKALOĞLU